

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שופטים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת שופטים

- א ..... הולך בתום ילך בטח – עיקר האמונה והבטחון כשהם בתכלית התמימות
- ב ..... לא תירא מהם – ע"י הבטחון מביא על עצמו כל מיני ישועות וברכות
- ג ..... בכל שעריך – שמירת החושים ושערי הגוף
- ד ..... משנכנס אלול מרבים בתשובה – כהכנה לקראת יום הדין
- ה ..... ובשופר גדול יתקע - תקיעת שופר בחודש אלול
- ו ..... ושפטו את העם משפט צדק – משפטו כפי מה שהוא שופט את רעהו
- ז ..... איש לרעהו ומתנות – זהירות בבין אדם לחברו

פרשת שופטים

הולך בתום ילך בטח – עיקר האמונה והבטחון כשהם בתכלית התמימות
 ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו. פסוק זה בפרשתו (יה יג), 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', הוא יסוד ואבן שתיה' לאורחות חייו של כל איש וברש"י 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, מישראל, שיחיה באמונה פשוטה בלא שום חקירות

א. כתב 'בעל הטורים', וז"ל, תי"ו גדולה (האות ת' בתיבת 'תמים' היא תי"ו רבתי) – שאם תלך בתמימות כאילו קיימת (את התורה) מאל"ף עד תי"ו. כי זה יסוד כל התורה כולה להלך בתמימות מתוך אמונה שלימה בבורא ית"ש. ואילו הרה"ק מקאצק זי"ע (שש"ק בפרשתו) אמר כי בא לרמז, שיש בתוכה מקום לכל הרוצה להיכנס בכלל התמימים ובצל כנפיה יחסיון (לבד מבעל גאוה – שמחזיק עצמו 'גדול' יותר מהתי"ו), ולא די בהבטה בעלמא אלא יכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו תחת צילא דמהימנותא, להאמין בכל המתרחש עמו שהוא בהשגחה פרטית מעם הבורא יתברך שמו. ב. כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם, שער שמירת השבת פ"ג בהגה"ה) וז"ל, 'וכיון שדעת האדם מעוטה כל כך, אין לנו לחקור אחר הנהגתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וצריך האדם להתהלך עמו בתמימות ולהאמין שכל מה שהוא עושה, הוא הכל לטובה, כי מפי עליון לא תצא הרעות, ואז בוודאי יזכה לראות בסוף באלו הדברים גופא שהיא הכל רב טוב וחסד, כמו שמובא בגמרא (ברכות ס:) במעשה דרבי עקיבא, עכ"ל.

מעשה היה בירושלים בימי קדם, בשני אברכים שהיו לומדים ב'כולל ליוצאי גאליציא', והיה אחד מהם רודף את חבירו עד חרמה... בכל עת מצוא היה מתנכל אליו בכל מיני 'חכמות' והצקות, בצר לו היה ה'נרדף' נכנס לשפוך את צערו בפני הרה"ק רבי דוד בידערמאן מלעלוב זי"ע, בכל עת היה הרבי מנחמו וחוזר בפניו על דברי חז"ל (גיטין לו:) 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו' – יבוא יום ותראה כי השתיקה הביאה לך רווחים גדולים ועצומים, שתוק נא וירווח לך בבוא העת. דברים אלו היו משקיטים במעט את סערת רוחו, עד ששב ה'רודף' למלא סאתו במנת בושות בזיונות ורדיפות, אז היה ה'נרדף' ממחר שוב אל הרה"ק, והרבי הזכיר לו כבראשונה 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין...' וחוזר חלילה.

עברו הימים ובנו של הנרדף הגיע לפרקו והתחילו ה'שדכנים' לדבר בו נכבדות, אלא שבכל פעם שנתקרבו הדברים לידי גמר ב'שבירת צלחת', נשמע סירוב מהצד השני, וכל זה נזקף לזכותו של ה'רודף' שהיה 'עובד' יומם ולילה להודיע לכל על 'חסרונותיו' של המדובר ושל משפחתו... פקעה סבלנותו של ה'נרדף' ומיהר אל הרבי בזעקת 'הצילני נא...' אך הרבי בשלו – אמרו חז"ל 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'.

וכן היה גם כאשר הגיעה גם בתו לפרקה בתוך כך, והוכרח הרודף להוסיף כמה 'שעות' לעבודת הקודש שבחר בה... כי מעתה עליו לדבר סרה לא רק על בנו אלא אף על בתו של צדיק נעזב זה. ביום מן השמים נפתחו שערי שמים, ונגמרו ב' השידוכים בכי טוב – בשידוך אשר היה נהוג לפעמים בעיה"ק ירושלים ושמנו נקרא 'א בייט' (מלשון 'חליפין'... שב' משפחות משתדכים פעמיים כאחד, זה נותן בן ובת וזה נותן בת ובן), והיו עיני ה'רודף' ראות וכלות ואין לאל ידו להושיע.

משהתקרבו מועד ב' החתונות, וירא הנרדף כי אין הפרוטה מצויה לצרכיו היום יומיים, עאכו"כ לצרכי נישואים כפולים. בלית ברירה שם פעמיו לעיר הבירה וויען (ווינא), לפקוד את ביתו של 'משה הגביר' אשר היה ידוע כאיש חסד נדיב לב, אולי יחוס עם עני ואביון... מיד בהגיעו לויען מיהר לבית הגביר, שם נודע לו שאינו 'בן יחיד', וקבעו לו שביום פלוני 'יזכה' להיכנס לחלות את פני הגביר...

בלית ברירה שכר הלה חדר בבית המלון באותה עיר עד הגיע זמנו להתקבל אצל העשיר. בהגיע זמנו אסף את מטלטליו בדרכו לעזוב את המלון, כי מה לו לחפש ברחובות וויען אחר שכבר יתקבל אצל 'משה הגביר'. כאן נתהפך מזלו לטובה וברכה, כי בדרכו נכנס ל'בית הכסא' מצא שם 'אוצר' – ארנק מלא וגדוש במטבעות לרוב, מיד חישב בדעתו כי מצד הדין הרי מותר לו לקחת המעות שהרי רוב הנמצאים שם הינם גויים ו'אבידת עכו"ם מותר' (ח"מ

ודרישות, וכן אמרו חז"ל (מכות כד.) 'בא חבוק והעמידן על אחת שנא' (חבוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה, ולכן

רסו א) לאידך אוי לו ואוי לנפשו אם ייתפס בכך, על כן נטל את המטבעות ועירבם יחד עם הפרוטות המועטות שהיו ברשותו עד עתה, ואת הארנק של ה'גוי' זרק לתוככי ביה"כ, ומיהר להימלט על נפשו פן יתעורר 'בעל האבדה' לחזר אחר אבדתו... אך את אשר יגור בא לו - כי ברצותו לצאת מבית המלון כבר היה הבית מוקף בשוטרים רבים שבאו לחפש אחר ה'גנב' שגנב את הארנק משר גדול ששהה שם ביום הקודם, 'פקודה' ניתנה מראש השוטרים שעל כל הנמצאים להישאר איש איש בחדרו, והשוטרים יחפשו בכל החדרים עד שימצאו את הגנב, בלית ברירה חזר היהודי לחדרו כשהוא חרד לקראת הבאות...

כאשר הגיעו השוטרים אל חדרו של היהודי פשפשו ומצאו בכליו סכום אדיר הדומה כמעט לסכום האבידה (כי לא היה הסכום מדוייק לסכום האבידה, שהרי כמה פרוטות הוסיף משלו, וגם את ה'ארנק' לא מצאו), מיד חשדו בו שהוא הוא ה'גנב' (באותה העת היה דבר זה כרוך אף בסכנת מוות מצד המלכות) דאל"כ מניין לעני כמותו סכום גדול כל כך, אולם כאשר שמע היהודי את דבריהם נענה ואמר בבירור, איני יודע מדוע נטפלתם אלי - הרי אנכי מנהל עסקים גדולים בכולל גאליציא בארץ ישראל, ואלפי אלפים דינרי זהב וכסף עוברים תחת ידי בעסקאות שונות, ואין 'סכום כזה' בגדר 'חידוש' אצלי כלל. השוטרים שעמדו מסביבו לא ידעו מה לעשות בדינו, שכן לא ידעו מה הוא סח - מהו 'כולל' ומהו 'גאליציא'... ואלו עסקים נערכים שם... מכיוון שכן החזיקו אותו במעצר, ולבינתיים שלחו על ידי ה'קאנסול' שלהם בארץ ישראל שיברר ב'כולל גאליציא' אודות זה האיש ומה מעשיו. בהגיע ה'שליח' אל הכולל אינה ה' ופגש במיודענו ה'רודף', וישאלהו האיש 'התכיר את פלוני ומה מעשיו'... שאלו הרודף, מי שלחך הנה, ויען השליח 'מעיר הבירה וויען נשלחתי לברר אודותי', הבין הרודף שמן הנראה מפרסם הלה את עצמו בפני הגבירים הנדיבים כעני מרוד וחסר כל, והם שלחו לברר אם דבריו כנים ומצבו גרוע כל כך או שמא רמאי הוא. החליט הרודף לגמור אתו את החשבון והחל לדבר גדולות ונפלאות - תדע לך, שיהודי זה מהסוחרים הכי גדולים כאן בכולל, משופע הוא במעות ועשירות לרוב... כשמוע ה'שליח' את דבריו שלח את ה'ידיעות' לויען, שם שחררו את היהודי עם האוצר הגדול בידו, ו'ליהודים הייתה אורה'.

משחזר ה'רודף' לביתו שבעיה"ק ירושלים מיהר לעלות להיכל הכולל, וערך שם מסיבת 'לחיים' בנדיבות והרחבה, שם נשא את דברו וגולל את כל חסדי המקום עמו... והפטיר, יודע הנני בבירור שאחד מבני הכולל כאן הצילני ממוות לחיים, ואף העלה אותי מבירא עמיקתא לאיגרא רמא בעשירות מופלגת, מודה אני לו בכל לבי... ועד היום הזה מפורסמים צאצאיו כ'בעלי פרנסה'.

ומלבד שמכאן נראה על גודל שכרו של זה השומע חרפתו ואינו משיב, אך בעיקר מה שלמדנו מכאן הוא גילוי הטובה שנצמחה לו מהרעה דייקא, שרק על ידי אותו 'רודף' זכה שנתקיים בו 'מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, להושיבי עם נדיבים'...

ג. הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (מקץ אות טו) מביא מעשה נורא, שפעם נענה 'בעל יסורים' גדול רח"ל לפני הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שהוא חושש שברכתו 'שעשה לי כל צרכי' אינה אלא ברכה לבטלה, שהרי אין לו כלום, וכפי הנראה 'לא עשה לי כל צרכי'... נענה לו הרה"ק ואמר, ה'צורך' שלך הוא לקבל באהבה את כל הנהגת הבורא ית' עמך, ואכן עשה לך כל צרכיך, שהזמין לך כל העובר עליך בכדי שתגיע לתכליתך לקבל הנהגתו באהבה ובאמונה... וכתב ה'שפתי צדיק' שהן הן דברי רש"י 'מה שבא עליך קבל בתמימות', כלומר לקבל הנהגת הבורא ית' באהבה ובאמונה תמימה.

ומוסיף ה'שפתי צדיק לבאר', כי הנה מצינו ביוסף, שהתנכר אל אחיו כשירדו למצרים לשבור בר ולקנות אוכל (בראשית מב ז), ואף הוסיף לקחת את שמעון והאחרון הכביד בהטמנת הגביע בשקו של בנימין בכדי להעליל עליו כי גנב הוא, ואף שאהב אותם בכל לבו ונפשו, אולם מכל מקום התגבר על רגשותיו 'והציק' להם בכדי להביאם לידי טובתם האמתית, שיתחרטו על המכירה. כל זאת אינו אלא 'משל' לרחמי הקב"ה על בניו אהוביו, אך לפעמים הוא מסתיר פניו ומתנכר בכדי להביא את האדם לתכליתו, ולהשפיע עליו כל מיני השפעות טובות.

ד. אומרים משם הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע 'מי שמקבל את הקב"ה כמו שהוא, אף הקב"ה מקבל אותו כפי שהוא', כלומר, מי שאינו מערער על בוראו מדוע עשה עמו כך וכך, אף הקב"ה אינו מדקדק במעשיו יותר מדי ומשפיע עליו שפע ברכה והצלחה לאורך ימים ושנים.

כפל רש"י הקדוש תיבת 'תמימות' - כי זה כל האדם.¹ את כל העובר עליו זוכה לעבוד את ה' ולהיות עמו ולחלקו.

וממשיך הכתוב לשבח את זרע אברהם אוהבו, ישראל אשר בהם יתפאר, 'כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו', והיינו שאומות העולם שאינם מאמינים בהש"ת על בן כל ימיהם מלאים דאגה מה ילד יום, ותמיד הם עסוקים ללכת אל מעוננים וקוסמים לשמוע מה יהא באחריתם... אבל אתה - איש יהודי יודע שגם במצב של 'לא בן' - כשאין הענינים מתנהלים כפי רצונם, הרי זה נתן לך ה' אלוקיך, ובין כשהוא במצב של 'לא' ובין כשהוא במצב של 'כן' הכל בגזירת עליון ולטב עבדי.

כתב 'רבינו בחיי' (ד"ה כי תועבת) בביאורו של פסוק 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שבא לומר לאדם כשתהיה תמים, אזי תהיה עם ה' אלוקיך, כדוגמת הנאמר במשה רבינו ויהי שם עם ה' (שמות לד כח). וכאשר יזכה להיות עם ה' אזי יאיר עליו אור העליון

עפי"ז ביאר הגה"ק מהר"צ דושינסקי זי"ע בפסוק שנאמר לאחריו (פסוק יד) 'כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא בן נתן לך ה' אלוקיך', ולכאורה היה צריך לומר 'ואתה אסור לך לילך אחריהם' וכיו"ב, שהרי בא הכתוב לאסור לילך למעוננים ולקוסמים, וא"כ היה לו לאמור זאת להריא.

ומבאר בדרך מוסר, כי פסוק זה הוא המשך לאמור מקודם 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', וכפירוש רש"י הנ"ל 'כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות', שנדע שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף הנראה כרעה, 'טובה' גדולה גנוזה בו, אלא שלקוצר שכלנו ודעתנו איננו מבינים מה טובה יש בזה, החי באמונה זו אשריו ואשרי חלקו, והוא שרוי במנוחת הדעת, וכמו שכתב רש"י 'ואז תהיה עמו ולחלקו', כי המקבל בתמימות

ה. כה הביא בספר 'שיח זקנים' (ח"א עמ' ע) בשם הרה"ק מסקווירא זי"ע שתמיד דרכו של רש"י לקצר וכאן האריך - לרמוז ולהדגיש ביותר על מעלת התמימות, וללמד לאדם כי כל ימיו עליו לחזור ולשנן 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' עד שיכנסו הדברים היטב לעומק לבבו.

ו. וידע כי לא לעולם תמוט רגלו, ובקרוב יצא למרחב. הנה איתא במשנה (ברכות פ"ט מ"א) 'על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, על שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת' (יש בזה שינויי גירסאות, שבגירסא שלפנינו כתיב על בשורות רעות, ויש שגרסו על שמועות רעות), וצריך ביאור מדוע ב'טוב' נקט לשון 'בשורות' ואילו ב'רע' נקט לשון 'שמועות', אלא ביאורו, כי 'בשורה טובה' אכן טובה אמיתית היא, אבל 'הרע' אינו רע באמת, שהרי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אלא רק נראה כרע, על כן נקט התנא לשון 'שמועות רעות', שרק נשמע כאילו הדבר שאירע לו הוא רע, אכן באמת אין זה בשורה רעה כלל.

כיוצא בדבר שמעתי בשם חכם אחד להוכיח מלשון הכתוב שאמר דוד המלך (תהלים צד יח) 'אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני', וצריך ביאור מהו לשון 'אם אמרתי' היה לו לומר 'אם מטה רגלי', אלא ביאורו כי בוודאי אינו באמת כן, אין זה אלא אמרתי מטה רגלי, שאף אם נראה לאדם שמטה ידו ורגלו אין זה אלא דמיון בעלמא ולעולם לא ימוט...

עוד אמרו לבאר, כמשל לילד קטן העומד ומבכה על 'משחק שעשועים' לגו (לעגא) ששיבר לו חברו, לעומתו עומד בחור הגדול ממנו בכמה שנים (ישיבה קטנה) ומצחק ממנו, למה תבכה, וכי על שטויות כאלו יש מקום לבכות וליילל, באותו מעמד יבכה בחור זה על שטויותיו שלו - שה'משגיח' גער בו וכיו"ב, אשר הבחור הגדול ממנו ישחק 'שחוק גדול' וכי לזו צרה ייקרא, אף בחור זה יישבר לבו בקרבו כש'שידוך' יפול וירד מסדר היום... ועליו ישחק האברך בעל משפחה, נו 'שידוך עולה שידוך יורד' התדע דאגת 'שלום בית' מהי... 'גידול הבנים' מהו... הגדול ממנו יאמר, נו, וכי ידעת 'לשדך הבנים' מהו, להשיא צאצאים מהו... וכך מנהגו של עולם ככל שעולה האדם בשנותיו ובמעמדו יזלזל ב'צרותיהם' של הקטנים מאתו... כיו"ב בא דוד המלך לומר לנו, כי הרבה מיני צרות עברתי בחיי, בבני חיי ומזוני, רודפים באו עלי להרגני נפש... מגלגול לגלגול עברתי, וזהו 'אם אמרתי מטה רגלי' - אם אני שעברתי כל כך הרבה בחיי אומר לך ש'מטה מטה רגלי' הרי זה 'באמת' צרה צרורה ל"ע, אעפ"כ תדע שאין מציאות בעולם שמטה רגלו של אדם כי בכל עת ובכל זמן, משפל מצבו חסדך ה' יסעדני...

באר הפרשה - פרשת שופטים

ה' בלבבו ויבטח עליהו, כענין שנאמר (תהלים פה י) 'אך קרוב ליראיו ישעו'. [ובכלל דבריו, שבאה התורה ללמד לאדם היוצא למלחמה כיצד יזכה אכן לנצח את אויביו, ועל כך נאמר לא תירא מהם, כי הבטחון הוא 'כלי הזיין' המועיל ביותר, ואין הדברים אמורים דייקא כלפי 'מלחמה' אלא בכל צרה וצרה שלא תבוא]".

כמו שנאמר (דניאל ב כב) 'ונהורא עימיה שרא'. ולמדך הכתוב הזה על מעלת מידת התמימות ועל גודל שכרה. וכן אמר דוד המלך (תהלים מא יג) ואני בתומי - ע"י שאתהלך בתמימות, תמכת בי ותציבני לפניך לעולם - שעל ידי התמימות עומד האדם כביכול לפניו קוב"ה לעולם.

למדנו מכאן, שהדאגה והפחד מרחיקין מהאדם את המגיעו, ולאידך האמונה והבטחון יקרבו ויביאו

על האדם פקידת ישועה ורחמים, וע"י בטחונו בה' בעת הצרה - 'קרוב ישעו' לצאת מצרה לרווחה ומאפילה לאור גדול^ט. אכן, המשכיל יחזק אמונתו בה', כי אמונתו ותקוותו יחישו וימהרו את ישועתו.

לא תירא מהם - ע"י הבטחון מביא על עצמו כל מיני ישועות וברכות

בפרשתן (כ א), 'כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם', וכתב הרבינו יונה (שערי תשובה שער ג, ל"ב) וז"ל. הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת

ז. ומבואר בדברי רבינו יונה, שכתוב זה העוסק ב'כי תצא למלחמה' אינו נאמר רק כלפי 'מלחמה' אלא הוא בניין אב על כל צרה שלא תבוא על האדם שהזהיר הכתוב את האדם אל תירא - שלא יתיירא ולא יפחד, אלא יתמלא רוח עיזו וחזוק מתוך בטחון גמור באלוקי ישעו.

ודע כי זה המתירא הרי מלבד הפסידא שגורם לעצמו הרי הוא גם 'חב לאחריני', שמדביק אחרים בנגיף הפחד... וכמו שנאמר בהמשך העניין (פסוק ח) 'מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו', וכתב הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"א) שלא נאמרו הדברים רק לעניין היוצאים למלחמה, וכלשונו, 'נראה שיש ללמוד מדין זה, שכל הירא ורך הלבב שאינו הולך בדרכי האמונה והבטחון, והרי הוא עלול להמיס את לבב אחיו כלבבו, אל יהא מצוי בין אחיו, אלא ילך וישוב לביתו ולא יראה איש ברפיון ידיו... (ופשיטא שאין הדברים אמורים להורות שיתרחק מן הבריות... אלא אדרבה - להתחזק בדרכי האמונה והבטחון, ולא להיות 'ירא ורך הלבב', וחזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה)'.^ט

אדרבה, וחזקת והיית לאיש באמונה שלימה ובבטחון גמור עד שאחרים 'ידבקו' ממנו...

וכמו שביאר הרה"ק מקאצק זי"ע בדרך הרמז הטעם שהאות תי"ו ב'תמים תהיה' היא תי"ו רבתי, כי בא ללמדנו שצריך להרבות ולהתחזק בענייני תמימות ואמונה עד ש'יפוצו מעיינותיו חוצה', ויהא מכריז כלפי חוץ בתי"ו רבתי כי ה' הוא האלוקים, להתוודע ולהיגלות כי הוא מלך על כל הארץ [ובזה ביאר הא דמצינו בכתוב (ויקרא ו ב) 'היא העולה על מוקדה על המזבח' שאות מ"ם שב'מוקדה' היא מ"ם זעירא וקטנה משאר אותיות שבנוגע לאש ההתלהבות בעבודת ה' בינו לבין קונו על האדם להסתיר את האש (הרמוזה בתיבת 'מוקדה'), ורק 'מעט מזעיר' יראה חוצה, אבל אש האמונה צריכה להיות באש שלהבת הפורצת חוצה].

ח. והביאו ה'חרדים' (פכ"א אות ל"ט) בלשון זה הוזהרנו בזה שאפילו יראה האדם הצרה קרובה לא יתייאש מן הרחמים אלא יקוה ישועת ה'.

וכך אמר הרה"ק ה'נועם אליעזר במטבע לשון שטבעו חז"ל בברכת יוצר אור 'בורא רפואות', לא ברא בלשון עבר אלא 'בורא' בלשון הווה, כי אפילו אם מטעם הרופאים ובדרכי הרפואה הנודעים לבני אדם כבר אין לו מזור, אל יתייאש, כי הקב"ה בורא בכל עת מחדש רפואות.

ט. רמז בה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בפסוק בפרשתן (כ יט) 'כי האדם עץ השדה' - כי כאשר תטע גרעין פרי בתוך כלי זהב וכסף לא יצמח ממנו מאומה, ורק אם תטענו בעומק האדמה אז יצמחו ממנו אילנות ופירות לשם ולתפארת, על דרך זה נמי 'האדם עץ השדה', לא יתייאש אם נראה לו שהוא נתון במעבה האדמה, כי אדרבה דייקא ממצב זה יעלה ויפרח כגן רטוב, ויתעבד לאילנא רברבא שפירותיו מתוקים וצילו נאה...

י. וכבר ביארו על נוסח התפילה 'ולמלשינים אל תהי תקוה' ולאחר מכן מבקשים 'תעקר ותשבר ותמגר', ומדוע אין מתחילים מיד עם תוקף הבקשה 'את כל המלשינים תעקר ותשבר', אלא כי אכן זהו עיקר תוקף עונשם של

לעמוד במלחמה, וסותר לדבריו שדי בזכותה של קריאת שמע להצילו מכל רע.

ז"ל הר"ק מקאצק (שש"ק סוף שופטים) כי ה'יסוד' הנצרך להצלחה וניצחון במלחמה הוא שיגש אליה ברוב עוז ותעצומות - והעיקר שלא לפחד כלל, ואכן, הניגש למערכות המלחמה מתוך הכרה ובטחון גמור שיצליח עמוד בקשרי המלחמה יצליח אף אם אינו סומך אלא על זכות 'קריאת שמע' בלבד... וז"ל ב'שיח שרפי קודש', אם האיש חזק הוא ואמין לבב שמשום זכות ק"ש בלבד שיש בידו השי"ת יציל אותו וגדול בטחונו ב"כ אז וודאי הוא כדאי להציל, כי באמת אין לו שום יראה - מפני חוזק בטחונו שבזכות קריאת שמע יציל אותו השם יתברך אבל מי שאינו חזק בנפשו שמשום קריאת שמע בלבד יציל אותו השי"ת, והוא 'הירא ורך הלבב' מוכרח לחזור מעורכי המלחמה אלא אם כן הוא נקי מכל עבירות, והבן.

בכל שעריך - שמירת החושים ושערי הגוף

בפרשתן (טו יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך' וגו', בספה"ק ביארו בזה על דרך העבודה, שהנה בראשו של אדם יש שערים הרבה, עיניים ואוזניים אף ופה, וצריך לתת עליהם 'שופטים ושופטים' לשפוט עצמו בכל עת האם נכון הדבר לעשותו אם לאו. וז"ל השל"ה הק', בכאן יש רמז מוסר להא דתנן בספר יצירה (פ"ד מ"ב) 'שבעה שערים הם בנפש, שתי עינים שתי אזנים והפה ושני נחירי האף' וכו', וצריך האדם להיות שומר השערים דהיינו הראיה"ש והשמיעה והדיבור² והכעס היוצא מהאף וכו', ועל אלו השערים ישם אדם שופטים ושופטים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד, זהו תיבת לך שאמר 'תתן לך', וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה וכו'. עכ"ל³.

וכך אמרו חז"ל (מנחות כט:): מאי דכתיב (ישעיה כו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' - כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא. וכן כתב הרבינו יונה' (בפירושו על משלי ג ו) עה"כ 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך', וז"ל... 'והוא יישר אורחותיך' שזולת שכר הביטחון שהוא גדול בשמים, תצליח במעשה ההוא שאתה עושה.

ז"ל הר"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (וישלה ה) ...שכשמתבונן האדם עומק שפל מצבו... עיקר עצתו היא אמונה, להאמין בה'... שכל מה שמתגבר יותר תוקף החשבות נחוץ יותר להשריש בלבו כח האמונה, וע"י האמונה זוכה למידת הבטחון שהוא ענף מהאמונה. ועיקר הבטחון הוא בשעת הצרה כמבואר בזוה"ק (ח"ב כב). ואף שלפי השגת שכל אנושי אין עוד שום מזור ותרופה לתחלואי נפשו, עכ"ז יאמין ויבטח בחסד עליון ובגדלות הבורא ב"ה שהוא לאין סוף ותכלית... ברוב רחמנותו יעזור גם לי השפל שבשפלים... והבוטחים בה' ובישועתו לא יבושו משברם, וכן דוד המלך ע"ה אמר (תהילים כה א) 'בך בטחתי אל אבושה', ובאמונה ובטחון הוא ממתיק הכל ומהפך לרחמים רבים, עכ"ל.

והנה בפרשתן (כ ג-ה) נתבאר כל סדר יציאת בני ישראל למלחמה, ואופן הכרותו של ה'משוח מלחמה', ושם נאמר 'שמע ישראל אתם קריבים היום למלחמה על אויביכם'... וברש"י הביא מדברי חז"ל (סוטה מב.) אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע, כדאי אתם שיושיע אתכם, וצריך ביאור טובא שהרי מיד בסמוך נאמר באותה פרשה 'מי האיש הירא ורך הלבב' ודרשו חז"ל (שם מד.) זה המתירא מעבירות שבידו - והיינו שח בין תפילין של יד לתפילין של ראש... נמצא שבעבירה (קמנה) כזו כבר מסוכן הוא

המלשינים - שיאבדו את תקוותם בה', ובזה ממילא יהיה 'תעקר ותשבר', כי המאבד את תקוותו בה' אבד סברו ובטל סיכוי.

יא. ידוע מה שכתבו בספה"ק כי אלול ר"ת אנו לי-ה ועיננו לי-ה, הוסיף בזה הר"ק ה'אמרי חיים' זי"ע (ריש פר' ראה) כי נרמז בזה על חובת האדם ביותר לשמור עיניו בימים קדושים אלו, עד שיהיה באמת עיננו לי-ה... יב. כה דרש אחד מצדיקי דורנו שליט"א בלשון הכתוב (תהילים טו ג) 'לא רגל על לשוני', כי סופי התיבות עולים ל'אלול', ללמד על חובת שמירת הלשון מכל דבר רע בחודש אלול, ואכן, שומה עלינו ביותר להשתדל בטהרת הפה והלשון ככל היותר בכדי שנוכל להתפלל בפה טהור לפני הקב"ה שיוציא לצדק דיננו...

יג. אגב אורחא, הר"ח ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל היה ממייסדי העיר בני-ברק, הלה מסר את נפשו לכנות את העיר ודאג לכל צרכיה על הצד היותר טוב, אמנם 'אם אין קמח אין תורה' והוכרח ליטול על כתפו הלוואות וחובות

באר הפרשה - פרשת שופטים

שהמתעורר לשוב מדרכיו ולתקן מעשיו רק ב'שער שנידון בו' - היינו בראש השנה שכל באי עולם עוברים לפניו בבני מרון, אינו אלא טועה, אלא עליו לשוב אל ה' אלוֹקיו ב'שער שעבד בו' מיד אחר שעבר על רצון קונו, והיינו שבחודש אלול (באותה שנה שחטא) כבר ישוב ויטהר עצמו מכל אשר עשה שלא בשורה"י, ולא ימתין עד 'יום הדין' טו.

משנכנס אלול מרבים בתשובה - כהננה לקראת יום הדין בפרשתן (ז' ה), 'והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך', וברש"י, 'המתרגם אל שעריך - לתרע בית דינך (לשער בית הדין שדנים אותו) טועה', שכן שנינו (כתובות מה:): 'אל שעריך, זה שער שעבד בו' (במקום שעבד ע"ז). רמז לה הרה"ק ה'בית ישראל' ז"ע (תשי"ז ד"ה שופטים)

עצומים, ומשהגיע 'זמן פירעון' הוכרח לכתת רגליו בגולה לאסוף מעות מנדיבי עם. פעם אחת הגיע לאחת העיירות, וסיפר למרא דאתרא על מפעליו הכבירים בארה"ק, הרב התפעל מאד והפליא את מעשיו הטובים, ובתוך דבריו אף אמר לו, שהוא מקנא בו על שהוא זוכה לבנות עיר ואם בישראל ברוח התורה והיראה, נענה ר"י והשיב, שהוא מוכן ומזומן לוותר על זכויות גדולות אלו אם יבוא אי מי ויטול על שכמו גם את החובות העצומים שהשתרגו על צווארו מחמת הקמת העיר, שמע המרא דאתרא לדבריו והפריך את דבריו מתוך פרשתן, בסדר המלחמה (כ ה-ח) שהמשוח מלחמה היה מכריז לפני אנשי הצבא 'מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו... ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו, מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, ובמשנה שנינו (סוטה מד.) על המשך הפסוק 'והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם - ובעקיבו של עם מעמידין זקיפין לפנייהם ואחרים מאחוריהם, וכשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו, שתחילת נפילה ניסה', ויש לדקדק, שבתחילה היה משוח מלחמה רך כקנה ונותן רשות לכל הרוצה לחזור לביתו, ואילו בסוף נקט בלשון קשה, והחמיר על החפץ לחזור לביתו עד שהתיר לקפח את שוקיו. אלא ביאורו, כי בטרם שייכנס האדם לשדה המלחמה הרשות נתונה בידו לבחון ולבדוק אם בידו ללכת למלחמה אם לאו, ואם מרגיש שיש לו לב רך יכול לחזור לביתו, אבל אחר שקיבל על עצמו ללחום נגד האויב עליו לקיים את קבלתו במסירות נפש כי אם קיבל ע"ע בוודאי יש בו כוח ותעצומות לעמוד בזה. ובזאת סיים הרב ואמר לרבי יצחק ז"ל, אם קיבלתם על עצמכם לבנות את העיר, הרי זה עצמו מוכיח שיש בכם את כוחות הנפש להוציאם מן הכח לפועל, ובוודאי שה' לא יעזוב אותך... ולא יתן למוט רגלך.

והדברים אמורים לכל אחד ואחד, שלא ישתמט מקיום קבלותיו בטענת 'אונס'... כי אם כבר קיבל שמע מינה שאכן יש בכוחו לעמוד בזאת...

יד. וכך כתב בעבודת פנים' (מכתב עד) ב"ה קודם ר"ה תש"י, אכתוב לך מה שעלה ברעיוני אתמול בהשיבה שלנו, כי אלול ר"ת 'ליגמר אינש ו'הדר ליסבר, והרמז הוא, כי קודם כל צריך אדם לגמור בדעתו ובלבבו שלא יחטא עוד, והדר ליסבר - מלשון 'שברו על ד' אלוֹקיו' (תהילים קמו ד), לקוות ולצפות להשי"ת שבודאי יהיה בעזרו. כי באמת אצל השי"ת איז גרינגער צו פועלן ווי ביי זיך אליין אז מי זאל טאקי באמת נישט וועלן זינדיגין (כי יותר קל לפעול אצל הבורא מאשר אצל האדם עצמו - שיפסיק מלחטוא) אז בוודאי יהיה השי"ת בעזרו.

טו. אף כי ימים אלו נראים כ'סוף' השנה, מ"מ ידע שהם כ'ראש' וראשית לשנה הבאה - וכמו שגופו של אדם תלוי בראשו, כך כל השנה הבאה תלויה בימים אלו, אם אך ישכיל לנצלם כראוי.

וכבר הובא ב'תורת אבות' (אלול) וז"ל, הרה"ק רבי יחיאל ממוש ז"ל היה אומר, הלכה פסוקה מה"ק מלעכאוויטש ז"ל, אלול איז דער אנהייב יאר' (אלול הוא תחילת השנה, ואל תביט עליו כ'סוף' שנה), ע"כ, וכלומר, שהגוף נגרר אחר הראש. שמעתי מהרה"ח ר' יודל בערגער שבימי בחורותו הרבה להתאבק בעפר רגלי 'גדולי ישראל' מכל העדות והקהילות באחת השבתות נסע משיבתו (שבעי"ת נתייה) לשבות בעי"ת בני ברק בכדי לזכות לקרבתו של הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל, מה עשה, את תפילת ליל שב"ק התפלל בישיבת פוניבז', ואחר התפילה עקב מרחוק אחר הרב, משראה שהרב נפרד מהתלמידים סמוך לביתו ונכנס הביתה, וכבר עזבו אחרוני התלמידים את המקום, נקש ר' יודל על הדלת, והיא נפתחה ע"י הרבנית ע"ה, משראתה חסיד'שער בחור עומד בדלת שאלה אותו לרצונו, ענה ר' יודל, לא הוכן לי מקום לסעוד בו סעודת שבת, האם אוכל להתארח אצלכם, ענתה הרבנית, הן הן, בוא ברוך ה', וקראה לרב, ר' יוסף שלמה, יש לנו אורח היום... (ר' יודל מציין, שנס עשה עמו הבורא שלא שלחה אותו לסעוד ב'שיבה' עם שאר הבחורים,

באר הפרשה - פרשת שופטים

ובה איתא במדרש (ילקוט הושע יד) שובה ישראל עד החת"ם זי"ע (דרשות, דרוש לפר' נצבים תקצ"ה) דר"ל שישבו ה' אלקיך - עד שהוא ברחמים, ומבאר הרה"ק בימי אלול - טרם יבואו ימי הדין^{טז}.

כי אז כל תחולתו הייתה יורדת לטמיון) ואכן, זכרונה של אותה סעודה לא מש מזכרונו של ר' יודל, וסיפר שבין הדיבורים סיפר לו הרב מעשה נורא שבדידיה הוה עובדא.

בתחילת דרכו כשהחליט גאב"ד פוניבז' על בניית הישיבה הוזקק לממון ודמים מרובים, בסך ריבי רבבות, לשם כך החיש פעמיו לגולה, בהגיעו לארה"ב עם תכנית (פלאן) לשהות שם כמחצית השנה, אחר כמה ימים החל הרב להרגיש כאבים עזים ברגלו, וככל שעברו השעות כך גדלו והתחזקו הייסורים נורא נוראות, בלית ברירה פנה לדרוש ברופאים, והללו בדקו אותו בבדיקה אחר בדיקה, עד שהגיעו למסקנא שה'סוכר' משתולל בגופו וכבר גרם לנמק ברגליו, ומוכרחים המה לכרות את רגלו כי בלאו הכי יתפשט הנמק בכל גופו, ויש בזה סכנת חיים וודאית, והנה, לא לבדו שהה שם הרב, אלא כל 'ראשי הישיבות' שבארה"ב עמו, ויהיה בשמוע הרב את מצבו הכריז קבל עם ועדה, שמצדו אין כל הסכמה ל'טיפול' רק אם יקבל הוראה מפורשת על כך מהגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, לעומתו שאלוהו הרופאים מי הוא החזון"א, וכי 'רופא' או פרופסור הוא... הסבירו להם ראשי הישיבות שהוא רב גדול בישראל ודר בארץ ישראל והחולה סומך דעתו רק עליו, הרופאים שמיימהם לא נתקלו בכגון דא, יושב לו יהודי כשסכנה וודאית מרחפת על ראשו, ועדיין זמנו פנוי לשלוח שאלתו עד ארה"ק הרחוקה, הודיעו הרופאים כי לדעתם עד שתבוא התשובה כבר לא יהא את מי לנתח בכלל... לשמע דעתם הנחרצת, אמרו ראשי הישיבות לרב, אם כן, עפ"י דעת תורה אסור לכם להתנגד, פקוח נפש דוחה כל התורה כולה, אך הרב בשלו, הודיע ב'עקשנות דקדושה' (שבה ניחן מן השמים, ורק בזכות עקשנות קדושה זו הגיע להיכן שהגיע, ובה את הישיבה ושאר מפעלותיו בקודש) ה'דעת תורה' שלי הוא החזון"א, ולא אזוז כמלא נימא מבלי תשובתו, משראו ראשי הישיבות כי המצב רציני ביותר (דער מצב איז זייער ערנסט) שלחו בדחיפות טעלעגראם (מברק) לארה"ק, ואכן, כעבור כמה ימים חזרה תשובת החזון"א לא בא' רבתי - בשום אופן לא לכרות את רגלו של הרב... הרופאים שכאמור מעולם לא ראו כזאת הודיעו שאינם נוטלים כל אחריות על הרב ועל מצבו, וחייבו את הרב להעלות על הכתב ולחתום על דבריו שכל האחריות מוטלת עליו עצמו, גם פסקו מלטפל בו, וכי סתם יעניקו טיפול למאבד עצמו לדעת...

כעבור כמה ימים קרה הנס, היסורים החלו פוחתים והלכים, עד שהרב החל מהלך טיפין טיפין על רגליו... באותו היום רעשו וגעשו כותלי בית החולים, כי מעולם לא נראה בין כתליו 'נס רפואי' כזה אפילו במעין דמעין... שוב עברו כמה ימים והרופאים מצאו בבדיקות שהנמק פוחת והולך - מצטמק ויפה לו, עד שאחר כמה ימים נוספים שוחרר הרב לביתו כשהוא בריא ושלם, כעבור מחצית השנה סיים הרב את מגביתו בארה"ב מתוך הצלחה גדולה (בפרט אחר מעשה כזה) וחזר לארה"ק. בהגיעו ארצה פנה מיד לביתו של הגה"ק החזון"א (בטרם יפנה לביתו), החזון"א קבלו בפנים מאירות, שאלו הרב, ילמדנו רבינו, הרי רבינו אינו נמנה על החסידי'שע רבי'ס (אדמורי"ם חסידיים, שהורגלו בכגון דא) מאין וכיצד ענה תשובה כזאת - כשכל הרופאים עונים ואומרים פה אחד שאין להתעכב מכריתת הרגל אפילו שעה אחת, ענה החזון"א, אכן, כשהגיע אלי הטעלעגראם הייתי באמצע הלימוד, נשאתי עיני השמיימה וחשבתי לעצמי, אוי, רבש"ע, הנני יושב בבני ברק והשאלה באה מניו יארק הרחוקה, כיצד אענה על שאלה כזו, כש'הן' שלי יהיה הן ו'לאו' יהיה לאו, כלומר, מוות וחיים תלויים עתה בתשובתי, לכן בקשתי מאת הבורא יתב"ש, אנא, האר עיני בתורתך, והראני תשובה נכונה בדברי תורתך, מיד הבטתי בגמרא 'מסכת שבת' שהייתה פתוחה לפני, ונפלו עיני על התיבות 'פסיק רישיה ולא ימות' (והוא לשון המתמה והולך, וכי יש לך אדם שקוטעים את ראשו והוא עצמו נשאר בין החיים...) חשבת ל'עצמי, הרי רגלו של גאב"ד פוניבז' אינה נחשבת כ'רגל' אלא כ'ראש', כי ברגלים הללו תלוי ועומד כל המפעל... אם לא יכתת רגליו בין דלתי הנדיבים לא תשיג ידו כדי בניית הישיבה וכו' והכל ירד לטמיון, ובוודאי לזה כווננו מן השמים להראות, שאין לכרות ולפסוק את רגלו של הרב הנחשבת כ'ראש' ורק כך ישאר לחיות, וכן הוזה...

לדידן ייאמר, בל נחשוב כי ימים הללו סוף השנה כ'רגלו' של השנה המה, אלא אדרבה, רגלים אלו 'ראש' לשנה הבעל"ט, בימים אלו תלוי כל עתידנו, אם נמלא אותם בתשובה ומעש"ט בבקשת רחמים כראוי וכהוגן, בוודאי נשיג לעצמנו חיים טובים, לאורך ימים ושנות חיים.

טז. כתב 'המחבר' (שו"ע סי' תקפ"א ס"א) 'נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים', וברמ"א - ומנהג בני אשכנז אינו כן. והיה מדייק הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, שאין כוונת

באר הפרשה - פרשת שופטים

וכבר כתב ה'מהרי"ל' (מנהגי מהרי"ל, הלכות ימים נוראים) בתשובה"ח... על כן צריך כל אדם להסיר השרשים וז"ל, דרש מהר"י סגל משנכנס אלול" מרבין הרעים ורוע מעלליו מן לבו קודם יום הדין של ר"ה"ט,

הדברים אלא לענין אמירת הסליחות (שלא נהגו בני אשכנז לאומרם מתחילת חודש אלול, רק בסופו), אבל בענין ההשכמה לא פליגי, כי זה ודאי שלא היה 'מנהג' באשכנז להרבות בשינה בחודש נשגב זה... אלא מראש חודש צריך 'להשכים' ולהתעורר... ואם לא לסליחות' אזי ישכים קום לעבודת הבורא בתורה ותפילה...

יז. איתא מהאר"י הקדוש זי"ע (שער רה"ק יחד י"ז) שיש לכוון בחודש אלול את הפסוק (ישעיה מג טז) 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה' (עיי' בר"ו ה - הובא בקדושת לוי לר"ה בשינוי לשון) כי בו נותן לנו הקב"ה 'דרך' לשוב אליו יתברך. ואמרו בעלי הרמז להסביר את שייכות הפסוק 'הנותן בים דרך' לענין התשובה, דכמו שאחר עבור אניה בלב ים אין ניכר שום סימן על המים שעברה שם אניה ואפילו ברושם בעלמא, כך ממש הוא אצל בעל תשובה, דאחר ששב אל ה' בכל לבו, שוב אין ניכר על נשמתו שפעם חטא לה' ואפילו רושם בעלמא.

יש שרמזו 'הנותן בים דרך' - כי כאשר יסע כלי הרכב ביבשה ממקום למקום, אם יטעה 'בעל העגלה' (נהג) ויסטה מדרכו המיועדת לו אין בידו לסוב מיד על עקביו לעמוד בדרך ישר כי בזה יפגע מיד בנוסעים לפניו ולאחריו... אין לו אלא להמשיך עוד הרבה על הדרך שהעמיד עצמו עדי הגיעו ל'פרשת דרכים' שם יסוב על עקביו, משא"כ כשאנייה טועה בלב ים, הרי מיד על אתר מסובב פניו ממזרח למערב וכבר הוא עומד ומתייצב על דרך טוב... כיו"ב היא התשובה - הנותן בים דרך, ברגע כמימריה יסובב עצמו וכבר הוא עומד בדרך הישר...

ולא יאמר, מה אעשה, הן ניסיתי כבר פעמים רבות להתייצב על דרך טוב ולא עלתה בידי, כי אין הקב"ה דורש מאתו אלא לסובב פניו - להביט על דרך הישר וסוף דבר יגיע לתכלית טוב. וכבר פירשו בדברי הגמרא (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' ולא אמרו מי שהכין בער"ש, כי אין הקב"ה דורש אלא את הטירח והיגיעה, וה' יגמור בעדו... אם רק טרח אף שלא עלה בידו להכין הרי הוא כבר יאכל בשבת.

עוד יתבאר על פי 'מאמר החכם' (אגרות סופרים לרע"ק איגרת ט) - אלפי אניות עברו כבר בלב ים, ואפילו אחת מהם לא סללה דרך כבושה לטובת הרבים שיהא בידם לבקוע שם, אלא כל הרוצה לעבור את הים, עליו להיכנס אל תוך הים, ולפלס דרך ונתיב לעצמו, ואף שיעמדו לו מכשולות רבים בדרכו כגלי הים, ומכמורות ושאר מניעות, יתגבר עליהם עד שסוף דבר יגיע למחוז חפצו.

וזוהי ההוראה ל'בעל תשובה', אל יאמר 'הורני דרך תשובה', מהי הדרך הסלולה לתשובה, וכדומה בשאר טענות, לזה אומרים 'הנותן בים דרך' - כמו שבים אין דרך כבושה לרבים, אלא כל אחד נכנס לתוך מי הים ומפליג לדרך ולבסוף יבוא אל תכליתו, כמו כן אתה - תתחיל להפליג בים התשובה, קפוץ נא אל מי הים הסוערים, התגבר על גלי הים המאיימים לבלעך, ולבסוף יערב לך ותגיע למחוז חפצך בשלום ובשלווה.

יח. והעיקר, שלא יתייאש כלל, הגאון רבי ישראל סלנט'ער זי"ע אמר פעם ל'מתייאש', הנה יצרך הרע מאמין בך יותר ממה שהינך מאמין בעצמך, וראיה מדברי הגמרא (ר"ה טז:) שהשטן מתערבב בעת תקיעת שופר, ואמרו בירושלמי (מובא בתוס' שם ד"ה לערבב) שהוא מחמת יראתו שמא הקול הנשמע הוא שופר של משיח וכבר שבו ישראל בתשובה, נמצא השטן מאמין שבכוהך לשוב בתשובה שלימה, ואילו אתה אינך מאמין שבכוהך למחוק את כל עברך ולהתחדש בעבודת קל חי.

וכבר אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע על הפסוק בפרשתן (יט ט) 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו', ומה אם הזומם לעשות רע לאחיו להרגו וכדו' נענש אף אם לא יצא זממו לפועל, קל וחומר הוא לאדם הזומם רע על עצמו - כלומר, להרוג את עצמו על ידי ייאושו כי רב, בהביטו על עצמו כשפל נבזה וחדל אישים, ש... ולהיפך, מידה טובה מרובה, כמה שכר יקבל האדם כאשר יתחזק בכל זמן ועידן, לומר גיבור אני, וערך רב יש לי, ובעזרת ה' אעשה ואצליח...

את דרכו זו של היצר המשילו, לאותו 'גנב' מחוכם, שהיה לוה מחברו מאה מעות, ולמחרת בא ואמר לו, הריני כבר חייב לך מאה, במטותא ממך הלווה לי עוד מאה ויחדיו אהיה חייב לך מאתיים, וכך שנה ושילש, והוסיף עשות עם כל בני העיירה, עד שהגיע לפיקח אחד ולווה ממנו מאה מעות, בשעה שבא אליו בשנית לומר לו את 'פזמונו' - הנה כבר מחויב אני לך מאה הלווני עוד מאה ואהיה מחויב מאתים, ענהו הפיקח, אינך חייב לי מאומה... כלך לך ממני. כך הוא דרכו של יצר, ביום הראשון מפתה את האדם לדבר עבירה, ולמחרת אומר לו, הרי ממילא

ה' - שהוא 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל' (תהילים קמו יט), שהודיענו ברחמיו בתחילת החודש על 'משפטיו' כדי שיהא בדינו להכין עצמינו כראוי לדין הגדול, ואז נצא זכאים בדין, ו'לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום' (שם כ).

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במכתב התחזקות (משנת תרכ"ה, שפ"א ליקוטים), 'אהובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשנית ותרדמת העולם הזה, ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן

זירגיל את עצמו כל ימי אלול להתרגל בהן בעשרת ימי תשובה.

כתב ה'שער המלך' (שער א פ"א, ע"ע ערבי נחל אמור דרוש ב) שהנה נפסק (הו"מ סימן טו א) 'זמן בית דין ל' יום, והיינו שנותנים לנתבע ל' יום לפני שידונו הדיינים בדינו - ויכין בינתיים עדים לטובתו, ובבוא יום הל' אף אם לא הביאם גומרים את דינו. כיו"ב ניתנו לנו ל' ימי אלול בטרם 'מלך במשפט יעמיד ארץ' בו כל באי עולם יעברו לפני המקום כבני מרון. וחסד עשה עמנו

עברת אתמול על רצון בוראך, כבר אינך 'צדיק יסוד העולם', א"כ אפשר לך לחטוא עוד, וכך ירד לאבדון, וכל זה רק ע"י שמדמה לו תדיר שאינו כי אם חוטא ופושע גמור, אך החכם עיניו בראשו, ומיד בשעה שיבוא אליו היצר בשנית, יענהו, מעולם לא חטאתי והנני צדיק הדור, כיצד העזת פנים לפתותני לדבר עבירה, ובכך ירחיק מעל עצמו את פגיעתו הרעה של המלאך המשחית.

יט. וכה ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נצבים ד"ה דתשרי) בלשון הזמר 'אזמר בשבחין' (ליל שב"ק) יהא רעוא - יה"ר מלפניך אבינו שבשמים, קמיה דתשרי - שעוד בטרם יבוא חודש תשרי על עמיה - יעוררו עצמם עם בני ישראל, ואז דיתענג לשמיה במתיקין ודובשין - ירגיש מתיקות בעבודתו יתב"ש, ויזכה להשפעות טובות בבני חיי ומזוני רוויח.

כ. כבר הבאנו מאמרו של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע בביאור לשון הכתוב 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה', כי 'היום' רומז על ראש השנה (כמבואר בזה"ק ח"ב לב), והיינו טעמא כי יום אחד יש בשנה שבו תלוי כל המאורעות של השנה והוא יומא דדינא, ועל כך מזהיר הכתוב ואומר ראה - עומד ומתקרב אותו 'היום' בו תלוי כל הקללה והברכה, והכינו עצמכם עתה לקראתו.

ולנחיצות הדברים נבאר ביתר שאת, שידוע מאמרו של הסבא מקעלעם (כתבי הסבא מקלם, ימים נוראים, עמו' פח) כי כולנו מאמינים שראש השנה הוא יום הדין וכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, אלא שמעלה יתירה יש לצדיקים והוא 'כח הציור', כלומר שלתוקף אמונתם הרי הם רואים לנגד עיניהם בציור השכל את קדושת היום 'כי הוא נורא ואיום', ואילו אצל שאר בני אדם אין זה כדבר המוחש ובבחי' ראייה, ועל כן אינם מתכווננים כדבעי וכדוגמת הצדיקים. ועל כך אמר הכתוב ראה - השרש זאת היטב בעצמך עד שיהיו אצלך בבחי' ראייה, ובעיני שכלך תביט אל היום הגדול והנורא ההולך ומתקרב, הכן עצמך לקראתו. וכמו שמספרים בדרך צחות לאיש שהגיע מדרך רחוקה להעיד עדות בבית המשפט, אחר ככלות עדותו שאלו השופט, וכי ראית זאת במו עיניך או ששמעת כן מאחרים... הודה על האמת שאכן רק שמע מאחרים, אך היה זה ממש בסמיכות לאותו מעשה כשהכל היה 'תוך כדי דיבור'... פסל השופט את עדותו ולא התייחס לדבריו כלל, וכשירד 'העד' מן הדוכן הפטיר כי השופט הלזה משוגע הוא, שכה זלזל בו ולא התחשב בכל המאמץ שטרח להגיע למקום המשפט, מיד נודעק השופט ושאלו, כלפי מי היו הדברים אמורים, ולמי התכוונת, נענה לו ה'עד', אכן כוונתי היתה למעלת כבודו... נפגע השופט ואמר לו, וכי יודע אתה כי ניתן להושיב אותך לשנתיים ימים בבית הכלא על בזיון השופט, החזיר לו האיש - ראית שאמרתי או שמעת...

ובזאת יתבאר דברי המדרש הנודעים (ויק"ר ל יד) אודות ארבעת המינים שהם כנגד אברי האדם, אתרוג דומה ללב, לולב כנגד השדרה, הדס כנגד העין וערבה דומה לפה, ולכאורה יש מקום להקשות, כי בשלמא לגבי אתרוג בדין הוא שיהא ניטל אתרוג אחד כי גם באדם יש רק לב אחד, וכן בלולב שיש רק שדרה אחת, אכן בהדס קשה מדוע עלינו ליטול שלושה הדסים והרי אין לו לאדם יותר משני עיניים, גם יש לתמוה בלשון הכתוב (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך', וכי רק לחכם יש עיניים... אלא כאן רמז לנו, שלחכם יש עוד 'עין' שאין לכסיל, וכמאמר חז"ל (תמיד לב). 'איזהו חכם הרואה את הנולד', ונמצא שבאמת יש לו שלושה עיניים, שני עיניים הקבועים בראשו וכמו שיש גם לכסיל, בנוסף לכך יש לו עוד 'עין' לראות בו את הנולד... ועל כן נוטלים ג' הדסים כנגד ג'

השמים אל האדם גם כן, אולם צריכים לפתוח פתח'א. והתשובה מתקבלת ביותר בימים אלו^ג, ואם יקיים ולדין ייאמר מי הוא זה ואי זה הוא - שומה אשר יאבד מה שנותנים לו, ולא יעבוד בכל כוחו לקנות לעצמו שנה טובה ומתוקה בכל ענייניו^ב.

בעצמו 'ומלתם את ערלת לבבכם'^ד, יזכה שהקב"ה יגמור בעדו, וכמו שכתב 'בעל הטורים' (פר' ניצבים ד"ה את לבבך), שתיבת אלול עולה לראשי תיבות

העיניים... ועלינו להיות חכם הרואה את הנולד, לראות את כל השנה הבעל"ט כנגד העיניים ו'לראות' כיצד הכל תלוי בר"ה, וממילא כל ההכנה תהיה באופן אחר לגמרי.

וכמו שמילתא דפשיטא היא שאילו היינו יודעים בחודש אלול תשע"ט ובר"ה תש"פ מה שעומד להיות בשנה הזו שבוודאי כל עבודת ה'אלול' והר"ה היתה בצורה שונה לגמרי...

וכך אמרו בעלי הרמז כי 'מזל אלול בתולה' - והנה 'בתולה' היא בכלל הנשים - שניתנו להם בינה יתירה (נדה מה:), ובהקדם הביאור הידוע מדוע אשה פסולה לעדות, ואל תשיביני שפסולה מחמת שאין בה דעת - שהרי בפירוש אמרו 'בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש'. אלא אכן, אדרבה, מאחר שיש בינה יתירה והיא מבינה דבר מתוך דבר, מטעם זה גופא פסולה לעדות, דחיישינן שמא כשתראה אחד רודף אחר השני להרגו כבר תראה בעיני שכלה את כל המעשה ותבוא להעיד, ובאמת על העד לראות את המעשה בעיני ממש, על כן אמרו מזל אלול בתולה - שנהג כאותה אשה המבינה דבר מתוך דבר, וכבר עתה נראה בעיני השכל כי ממש בקרוב בוא יבוא ר"ה ועמו כל השנה הבעל"ט התלויה בו, ונבין כי הכל תלוי בהנהגתנו בחודש זה...

כא. מספרים על שלשה יהודים שנכנסו אל הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, הראשון בכה לפניו, כבר הגיע חודש אלול, ורצוני לשוב בתשובה שלימה אל בוראי, שילחו הרה"ק מעל פניו ואמר לו, לך עשה תשובה ומה לך כי באת אלי, וכך גם ענה לפני שביקש לשוב בתשובה, אך השלישי שבכה ואמר, רבי, הן כבר הגיעו ימי אלול, ועדיין אין בי רצון לשוב בתשובה, אותו קיבל הרה"ק והראהו את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כי זוהי כל עבודת האדם בימים הללו - לגלות את הרצון הטוב.

כב. בספה"ק 'אור פני משה' (ואתחנן ד"ה בדברי) לבאר בדרך צחות מה דאיתא במדרש (דב"ר ז י) שכשאמר משה אל הקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' (לעיל ג כה) אמר לו הקב"ה 'אם אעברה נא אתה מבקש לקיים בטל סלח נא ואם סלח נא אתה מבקש לקיים בטל אעברה נא', שהנה יש נ"א יום מר"ח אלול ועד שמחת תורה, והרשעים אומרים אעברה נא - שיעברו נ"א יום אלו, אין לנו כח לימים 'קשים' אלו... (כי ברצונם 'לראות' את הארץ הטובה ולהתענג מתענוגים ארציים ושפלים), אך אם כן אין 'סלח נא'... שלא יאבה הקב"ה סלוח להם, ומאבדים בידיים את כל קדושת הימים. ומי האיש החפץ חיים ורוצה לזכות ל'סלח נא' - שיזכה לסליחה ולטהרה שיש בנ"א הימים אזי מחויב הוא לאחוז בימים ולנצלם לבל יעברו נ"א.

שח הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבשנה אחת ראה בחלומו, האיך שעוברים עליו כל ימי אלול הקדושים, והוא עצמו נשאר כעץ יבש ללא כל התעוררות והתלהבות, כיו"ב ממש עוברים עליו ראש השנה ועשרת ימי תשובה, יום הכיפורים והושענא רבה, והכל מתוך קרירות גדולה, ללא כל התעוררות וטעם, והחל לזעוק במר נפשו על ההסתרה הגדולה והחשכות אשר אפפוהו, תוך כדי זעקותיו התעורר משנתו, והנה רואה הוא שהיום ערב ראש חודש אלול, ו'הרי שלך לפניך' - עדיין לא איחר את המועד...

אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שהיה נכנס אליו בכל עת מצא להתיעץ עמו בענייני עסקיו) נכנס אליו פעם בחודש אלול לשאול אותו בענין איזה עסק שהוצע לו, ענהו ה'שפת אמת', הנה בכל השנה מדבר אני אתך מעסקים ('ביזנעס'), בחודש זה העסק וההשקעה הטובה ביותר היא עבודת התשובה, כי המשקיע כוחותיו לשוב אל ה' בזה החודש מרוויח מזה רווחים גדולים, הן ברוחניות והן בגשמיות, למשך כל ימות השנה הבאה, ואשרי מי שענינו בראשו...

כג. מרגלא בפומיה של הרה"ק מטאהש זי"ע, על הכתוב (משלי טו כג) 'דבר בעתו מה טוב' - שכל ענין - בעתו ובזמנו, אפילו 'מה' - כלומר, דבר קטן ומועט הוא גם 'טוב', וכמו כן אף מעט תשובה מועלת בחודש אלול

(אין הכוונה שישתפק 'במועט', אלא שירבה בהרבה מיעוטים עד שסוף דבר יגיע לידי ריבוי הראוי).

כד. מספרים בדרך משל ומליצה על אחד שהוטל עליו לפקח על ה'מוסדות' לחולים בנפשם ל"ע, בהגיעו לאחד המוסדות שאל את המנהל דשם, הגד נא לי היאך הנכם קובעים עד כמה האדם מעורער בנפשו, ולידע איה מקומו המתאים לו, ענהו המנהל, מעמידים אותו לפני אמבטי גדולה מלאה במים ומניחים לפניו כלים מכלים שונים

הגוף ואם הם בריאים אזי יהיה כל הגוף בריא. וזהו שאמר הפרד נ"א מעלי, שלפחות תפרד ממני נ"א ימים הנזכרים ולא תחטיאני, ומה שאנכי שואל על נ"א ימים דוקא יען שהימים אלו הם עיקר ימי השנה, שאם הימין ר"ל שאם אלך לצד הטוב שהוא בימין אזי 'ואשמאילה' אותך שאכניע אותך ואניחך כשמאל נכנע ולא שתהיה מיומן בימין. 'ואם אשמאילה' ח"ו לחטוא באלו הימים, אזי 'ואימינה' אותך שיש חשש פן תתגבר בימות השנה, כי נ"א ימים אלו הם המבחן.

ובשופר גדול יתקע - תקיעת שופר בחודש אלול

כתב ה'טור' (תקפ"א), תניא ב'פרקי רבי אליעזר', בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה 'עלה אלי הרהר' (לעיל י א) שאזי עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה 'משה עלה להר' - שלא ימעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מזו ו) 'עלה אלוקים בתרועה'. לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש^{כז}, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו'^{כח} וכדי לערבב השמן. וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה (עיי' בב"י).

של הפסוק (דברים ל ו) 'ומל ה' אלוקיך יי את לבבך ואת לבב זרעך'^{כז}.

בא וראה ועד היכן הדברים מגיעים, שהנה הקשה הרה"ק משינאווא והרי התורה מדברת אל כל איש מישראל בכל הדורות ומהו שימול הקב"ה את לבבך ואת לבבך זרעך, והרי זרעך בכלל 'לבבך' הם כי גם אליהם מדבר הקב"ה, ומבאר, כי בחטאי האבות יפגמו הבנים, וכשישוב האב בתשובה גם הבנים יתקונו, ורמזו בן, כי בחודש אלול הוא העת המוכשר לזה, כיו"ב איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (נצבים תרל"ה) וז"ל, כי השב בתשובה יזכה גם לזרעו אחריו להסיר ערלת לבבם.

כתב ה'בן איש חי' (אדרת אליהו לך לך) על הפסוק הפרד נא מעלי, וז"ל, רמז לנ"א יום שיש מר"ח אלול עד הו"ר שהם ימים נוראים וקדושים ימי סליחה וכפרה, והם סימן ועזר לכל ימי השנה, שאם האדם יזהר וישמר באלו הימים מכל חטא בטוח הוא שיתגבר על יצרו כל ימי השנה כולה ולא ילכד ברשת היצר הרע, ואם באלו הימים לא ישמר כראוי אזי ילכד ברשת היצר הרע וקרוב הוא לחטוא הרבה בכל השנה, כי אלו הימים דוגמת הלב והמוח שבאדם שאם נזוקן הוא היוק כל

כגון כף, כוס וקערה גדולה, ומורים לו להריק את המים מן האמבטי, וכל אחד לפי הכלי שמוציא בו את המים יודעים את מצבו. כשמוע המפקח רעיון זה נהנה ואמר לו, לבטח זה שמוציא את המים על ידי ה'קערה' מקומו איננו כאן כי שכלו זך וברור, אמר לו המנהל, אם כך הם דבריך, נדמה לי שגם אתה מקומך כאן, וכי נצרך לו לבר דעת ל'קערה' להוציא את המים, הרי אפשר לפתוח את הנקב הסתום שבתחתית האמבטי וממילא יוצאים ובורחים להם המים מעצמם דרך הנקב, והנמשל לדידן לפעמים ישאל האדם בבוא אלו הימים הקדושים, היאך אטהר עצמי וכו' על זה אומרים לו 'ומלתם את ערלת לבבכם' - הסר את הפקק הסותם את הלב, וממילא תצא משם כבר כל חלאה, ותשאר זך ונקי.

כה. בדרך צחות 'מסופר' על גביר גדול שחשקה נפשו להתכבד ב'סנדקאות' בברית, שהלא ידוע שסנדקאות מעשרת... ופנה אל המרא דאתרא וביקש ממנו אם יכול להעניק לו פעם אחת את ה'מצודה' הזו, נענה לו הרב ואמר, מה לך לבקש סנדקאות אצל סתם מוהל, הרי בידך להיות סנדק אצל המוהל המומחה הגדול ביותר, והוא הקב"ה... אשר ימול את לבבך... חזור בתשובה ובאותה שעה תהיה סנדק בברית בינך לבין אביך שבשמים...

כו. הוסיף הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שאכן האדם אשר ימול ערלת לבו ויכרית מעצמו כל שורש פורה ראש ולענה, יקויים בו גם 'ראשי תיבות' של אלול אהוב למעלה ונחמד למטה. אך באם ח"ו אינו מל את לבבו, אלא מקיים בנפשו 'הכבדתי' את לבו ואת לב' אזי נעשה מ'אלול' אוי לו ואוי לנפשו (עיי' ייטב פנים 'שירת דודי' יט).

כז. כה כתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (קהילות יעקב ח"א דף רו) שהתקיעות של אלול פועלות ומעוררות יותר מר"ה, כי כבר אמרו חז"ל (סנהדרין מד): 'לעולם יקדים אדם תפילה לצרה', וזה ביאור הכתוב (קהלת ז ח) 'טוב אחרית דבר' - התקיעות והתשובה שבסוף שנה יותר מ'ראשיתו' - בתחילת שנה, כי עתה הוא עת זמן שקודם לכל...
כח. כ"ק מרן האדמו"ר מדז'מיגראד זי"ע כותב בהקדמה לספרו 'אריה שאג' שבעת בריחתו (יחד עם עוד כמה יהודים) מצבאות הרשעים בימי מלחמת העולם השנייה נכנסו לתוככי היער, והנה למולם אריה גדול, וינסו מפניו כל

וכן כתב הרמ"א (תקפ"א א) מראש חודש ואילך מתחילין לתקוע אחר תפילת שחרית. וטעם התקיעה מתחילת חודש אלול, לעורר אותנו - לטובתנו, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה ג ד) אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם^כ, ומוטב שנתעורר כבר מעתה, ולא נמתין עד ראש השנה^ל, כי 'הזמן קצר והמלאכה מרובה', וישוב אל ה' וירחמהו כי הוא טוב וסלח.

עוד רוחם בנפשם, אך לפליאתם ראו שבצידי הדרכים יושבים כמה אנשים שאננים, אוכלים ושותים, ועושים כל צרכם, כאילו שאין הסכנה עוברת לצידם, ומה מאד תמהו על כך, לאחר שהארי עבר שאלנו אותם היאך לא נתייראתם מהאריה הגדול שעבר לצידכם ושגג בקולו, אך לא ענו לנו האנשים, ונתברר לנו שהם 'חרשים' ולכן גם לא שמעו את קול הארי ולא ידעו לנוס מפניו, ועלינו לראות שלא להיות כאותם ה'חרשים', כי בימים אלו אריה שאג מי לא ירא, ורק ה'חרש' לא ירא, כי לא שמע ולא השמיע לאזניו (ער האט נישט 'דערהערט') את שאגת הארי. עוד יש לך אדם השומע שאגת ארי ואינו מתיירא, ואיזהו, זה המטייל ב'גן החיות' סמוך לכלוב שבו נמצא האריה מאחורי סורג ובריח, שהארי שואג ונוהם ומרעים בקול נורא והלה עומד ושוחק... כי יש דבר החוצץ בינו לבין הארי, כך זה השומע את קול השופר ואינו נחרד, שומע את שאגת ימי האלול ואינו מזדעזע, סימן שמחיצה של ברזל מפסקת בין לבנו לקדושת הימים...

וכבר הכריזו פעם חכם אחד 'כי אי אפשר לתרץ את השאגת אריה אלא על ידי המסילת ישרים'... ותמהו הכל, כי מה ענין 'מסילת ישרים' שהוא ספר מוסר והדרכה ליישב קושיא של ה'שאגת אריה' הנודע בחריפותו ובעמקותו בכל הש"ס והפוסקים... וביאר להם שכוונתו ל'שאגת האריה' של חודש אלול והימים הנוראים, שאי אפשר ליישב את הקושיא 'מי לא ירא' אלא על ידי לימוד ספר מסילת ישרים ושאר ספרי מוסר ויראה והליכה בדרכיהם. כט. הגאון רבי שבתי פרענקל זצ"ל (שזכה לההדיר את ה'יד החזקה' לרמב"ם) היה אומר, שבידו נמצא 'יד החזקה' כתוב בכתב יד קדשו של 'הרמב"ם', ונמצא כתוב שם (בהלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', (בפסוק כתוב 'עורר' רק פעם אחת) ואפשר לומר שהרמב"ם בקדשו רצה לעוררנו שנתעורר מקול השופר ולא נהיה בבחינת 'ישן ויחלום שנית' אלא נתעורר בכל כוחנו לעבודת השי"ת, ואף לאחר שנתעורר נחזור תמיד שוב להתעורר.

כמילתא דבדיחותא מספרים, שאחד ביקש מחברו שיעירנו למחר להשכמת הבוקר, הלה הגיע בשעה היעודה וניסה להעירו, אך הוא ישן בתרדמה עמוקה, ואף לאחר שדחפו ואף שפך עליו מים לא התעורר כלל, בלית ברירה התייאש הראשון והלך לדרכו. לאחר כמה שעות פגש בחברו אשר שאלו בתרעומת, מדוע לא העיר אותו כמו שסיכמו בערב, השיב הלה בהצטדקות, שהוא קיים את הבטחתו, ואף שפך מים עליו וניסה עוד שאר תחבולות כדי להקיצו, אך הוא לא התעורר, נענה חברו ואמר 'אכן, זכור הנני בחלומי היאך שמאן דהו שופך עלי מים באמצע השינה...' ולענייננו אפשר ללמוד, ששייך לפעמים להתעורר בתוך החלום, וזה בא הרמב"ם להדגיש, שעל האדם להתעורר בפועל ממש, ולדעת שהכל עומד כרגע על כף המאזנים, ובקל יכול להטות הכף לזכות אם יתעשת ויחזור בתשובה על ידי קול השופר.

הנה מדרך העולם שכאשר מנענעים תינוק הוא נרדם, לעומת זאת כאשר מנענעים מבוגר הרי הוא מתעורר משנתו, על דרך זה ייאמר, חודש אלול הוא הזמן בו 'מנענעים' אותנו מן השמים, התינוק בדעתו נרדם וחפץ שיעברו ימים הללו... לעומתו מי שיש בו דעת כמבוגר, מתעורר מתרדמת הזמן לנצל כל רגע וכל שעה.

ל. המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל היה ממשיל ואומר, באחת מהמדינות היה איסור חמור על פי חוקי המדינה להשליך פסולת מהבית לחצר, כי דבר זה היה ממעט מנוי העיר, ומפעם לפעם הייתה המלכות שולחת ממונה מטעמם לפקח ולקנוס את כל מי שאין חצרו נקיה, וכך היה המנהג ב'רחוב היהודים' בכל אימת שבא ה'ממונה' היה נעמד 'יהודי' בפתח הרחוב וצועק בכל כוחו אידאלאך, וכך ידעו כולם למהר לנקות את החצרות מכל לכלוך וזוהמא קודם שיקנסם הממונה על כך, ולזה ממש נדמה קול השופר המנסר בחלל וצועק 'אידאלאך' - עם בני ישראל, עורר נא והתעוררו נא מבעוד מועד, לכו ונשובה אל ה', טהרו עצמכם וקירבו אל ה'.

לשבר את האוזן אמרו המושלים להמשיל, מהמכוונות הנהוגים כהיום להדליק המזגנים (עראנדיישען) בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכך היא הדרך, כאשר מכניסים מטבע יעבוד המזגן במשך שעה, בהתקרב גמר השעה מתחילה

ושפטו את העם משפט צדק – משפטו כפי מה שהוא שופט את רעהו
 הרין' בו יבוא הקב"ה לשפוט את כל העולם כשיעבירם לפניו כבני מרון, מה יעשו בני ישראל כדי להפוך את הרין ל'רחמים וחסדים', ינהגו בין איש לרעהו במידת החסד והרחמים וילמדו זכות איש על רעהו^א, ובוה יעוררו עליהם גם מלמעלה אותה המידה, שבעת הרין ומבאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע, דהנה קרב יום

המכונה לצפצף כדי להודיע שבעוד שתי דקות יפסיק המזגן לעבוד, והרוצה שהוא ימשיך לקרר את החדר עליו להכניס מטבע נוסף לתוכה. והכי נמי לענייננו, מיד בתחילת חודש אלול – בהתקרב גמר השנה מתחילים לתקוע בשופר, כאותו צפצוף המזכיר לאדם שבתוך זמן קצר תסתיים השנה, ועלינו להתעורר ולמלא את ימים אלו בתורה תפילה, תשובה ומעש"ט, כדי שתפעל המכונה לאורך ימים, ולא תכבה באמצע השנה לזמן זמנים טובא, ויושפע שפע לרוב במשך כל השנה.

ועוד זאת יש במכונה הנזכרת, שבשעה שהמזגן פועל עדיין אפשר להכניס גם חלק מהסכום כדי שלא תיפסק פעולתו, משא"כ משפסק לגמרי יש להכניס מחדש את כל הסכום הנדרש כדי שיחזור לקדמותו, והכי נמי יש ללמוד לימים אלו, שכל דבר קטן מצטרף לחשבון גדול בחודש זה...

המשיל 'המגיד מדובנא' לבעל חנות אשר הרוויח בכל יום הון רב, ומדי יום ביומו בעת נעילת החנות היה שולח נער עם כספו אשר הרוויח להפקידו בבאנק (בנק), ויהי כראות 'גנב העיר' שנער זה עובר ברחובה של עיר בכל יום בשעה קבועה עם צרור הכסף הגדול, שם עיניו להשיב את הכסף אליו, אך לא היה יכול לשדדו מהנער כיון שבאותה שעה שהילך עם הממון בידו היה רחוב העיר מלא באנשים, והיאך יגנבהו לעיני כל הקהל, אמנם 'גנב העיר' אינו מתיימש, וחישוב עד שמצא תחבולות היאך יבוא כל הכסף אל ידיו, וממחשבה למעשה, ברחוב ההוא היה יושב חייט מומחה התופר בגדי שרד לשרים ורוזנים, באחד הימים נכנס הגנב אל החייט ואמר לו, הנני שלוחו של פלוני מעשירי העיר, אשר שלחני להזמין בעבורו חליפה ברוב פאר והדר כראוי לעשיר שכמותו, אמר החייט, אכן אצלי הוא המקום הנכון לכך, אך יואיל כבוד העשיר לבוא הנה שאוכל למדוד את מידת החליפה, אמר לו ה'שליח', אדוני עסוק עד מאד ואין עיתותיו בידו לבוא הנה, לכך ביקש ממני, שאחפש ברחוב העיר אדם השווה למידות גופו ועליו נמדוד את החליפה, וכך יצאו שניהם להמתין ברחובה של עיר לאדם התואם במידותיו לעשיר...

ויהי כאשר עבר נער זה והממון בידיו, אמר הגנב לחייט מידות נער זה מתאימות למידות אדוני, קרא החייט לנער ואמר לו, האם תוכל לגמול עמי חסד ולמדוד חליפה זו, והנער הסכים, נכנס לחנותו של החייט ופשט את חליפתו שלו ואף הוריד מידו את אמתחת המעות בכדי למדוד את החליפה החדשה, באותו רגע תפס הגנב את אמתחת המעות וברח עמה, הנער שרצה לרדוף אחריו, נעצר על ידי החייט שתפסו בשתי ידיו בזעקו, אין אתה יוצא מכאן כשהנך לבוש בחליפה שלי... וכך עלה בידו של הגנב להוציא ממנו את כל המעות. ואמר המגיד מדובנא שלכך אנו דומים, שבחודש אלול יש בידינו 'אמתחת מעות' פי כמה וכמה מאשר אנו משערים, ובכוחנו לפעול לעצמנו כתיבה וחתימה טובה לשנה הבאה עלינו לטובה, לשוב ולהתקרב אל השי"ת, לעלות ולהתעלות ברוחניות ובגשמיות, אי לכך בא היצר, זה 'הגנב הגדול', מלביש עלינו 'חליפותיו', לא רק על גופנו, כי אם ובעיקר על מוחנו וליבנו, כל אחד כפי מידותיו ושטיותיו, וכך מסיח הוא את דעתנו ומאבד אוצר יקר זה מידינו, עד שכאשר נפקח עינינו לראות את 'הגניבה' יזעק הוא לעברנו, אין בידך לברוח, כיון שהנך לבוש בחליפה שלי... והנה זאת ברור ומוסכם שבאם היה אחד מגיע אל אותו נער וזועק לו, היזהר והישמר מפני אותו נוכל שכל מאוויו הם לשדוד את מעותיך, ודאי שהיה הנער משליך את החליפה מעליו ושומר על צרור הכסף כעל בבת עינו, ולדידך, זהו קול השופר שתוקעים בחודש אלול לעורר אותנו ולצעוק אלינו בקול גדול, עורו ישנים משנתכם, היזהרו והישמרו ממעללי היצר הרע הבוהר בכם ורוצה לגנוב מידכם את כל החודש הנעלה הזה, ואת כל השנה הבאה לטובה התלויה בחודש זה, השליכו מעמכם את כל הטרדות והתחזקו בעבודת הבורא יתעלה.

לא. באמת אמרו, לעולם יהא אדם סבלן, ומאריך אפו ורוחו לרעהו, כי במעט התבוננות יבין כי בכל מעשה בני האדם יש מקום לשופטם לטובה ולדונם לכף זכות. וכבר אמר הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל, כי מעולם ידענו ש'כל פעל ה' למענהו' (משלי טז ד), מעתה יקשה לשם מה ברא הקב"ה 'סברא עקומה' אלא בכדי ליישב יהודי (הנראה כעקום).

באר הפרשה - פרשת שופטים

כשיבחנו את כל מעשיהם ידונו אותם לכף זכות, ימליצו עליהם טובה וינהגו עמהם בחסד וברחמים. כי בהנהגתו מלמטה מעורר האדם שינהגו עמו כמו"כ מלמעלה, ויפתחו שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

שישפוט את רעהו 'משפט צדק' בלימוד זכות וצדקה על כל זרע ישראל, יתעורר כן לעומתו למעלה, ויצא זכאי בדין ומשפט של מעלה, כי במידה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ה:).^{לב.}

זבזה מבאר את הפסוק, 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך' - אתה בעצמך תתקן ותבין המשפט של מעלה, על ידי 'ושפטו את העם משפט צדק', ע"י

ולחדיא איתא בגמרא (שבת קנז:) הדין את חברו לכף זכות (גם מן השמים) דנים אותו לזכות^{לג.}, והביאו שם כמה סיפורים עד כמה היו קמאי דנים לכף

אחד מראשי הישיבות המפורסמות בארה"ק נסע לארצות הגולה לזכות את אחינו בני ישראל לקחת חבל ונחלה בהחזקת ישיבתו, בבואו לבית אחד העשירים הראה לו תמונות מבית ישיבתו, מעמלי התורה ולומדיה, ותרב התפעלותו של העשיר מפעולות ראש הישיבה והחליט להוציא סכום הגון מבית גנזיו ולהעניקו לראש הישיבה, כשפנה לחדרו ביקש ראש הישיבה את רשותו לעיין אדהכי והכי בגמרא שעמדה על השולחן... והנה, משחזר וראה את ראש הישיבה עוסק בתורה נענה ואמר 'חזורני בי' אף לא פרוטה אחת אשלשל לידכם... תמה ראש הישיבה וכי מה אירע, מדוע חזר בו מע"כ 'תוך כדי דיבור' מהבטחותיו, מתחילה לא ענהו העשיר, ורק לאחר הפצרות נענה, לא אעניק משלי מאומה לישיבה ש'ראש הישיבה' שבה אינו מכיר בצורת אות, ואינו יודע מאיזה צד מחזיקים את ה'גמרא'... ולא ידע ראש הישיבה מה פשעו ומה חטאתו, עד ש'תפס' כמה דברים אמורים והסביר לו, הנה בוודאי תמהת כי בבואך הנה מחדרי אוצרותיך מצאתני עוסק בתורה כשגמרא 'הפוכה' בידי, דע לך כי יליד 'צנעא' שבתומן אני, וידועים דברי קורות הימים כי לא היו ספרים מצויים במחוזותינו, והיינו יושבים לפני ה'מארי' (מלמד) כשארבע עד חמש תלמידים קוראים באותו ספר כל אחד מצדו האחר ולימדונו לקרוא בספרי הקודש מכל ארבעת צדדיהם בשווה, ונמצא שהחזקתי את הגמרא כדרך שלימדוני בבית תלמודי. ואם תאווה נפשו הבא נא ב' ספרי קודש אני אקרא הפוך ומע"כ יקרא ישר ונראה מי קורא מהר וברור יותר, בחן העשיר את אמיתת הדברים ונתרגש עד כדי דמעות שניצול מדיון לכף חובה שלא בצדק והעניק לו ממתת ידו פי שניים ושלושה ממחשבתו הראשונה. מכאן ילמד כל איש ואיש בדלילה, אף שנראה לו כי פלוני הפוך לגמרי, ואינו יודע מאיזה צד מחזיקים את הספר או שאר עניינים שבעולם אם ברוחניות אם בגשמיות, דע לך כי אתה הפוך, וזה האיש ישר והגון הוא...

לב. עוד יתבאר בעניין זה עפ"י מעשה באברך שנכנס אל הגאון רב"צ אבא שאול צוק"ל, הלה שה'שלוש' היה מרוחק מאד מביתו כת"ק פרסאות החל מונה בפני הרב את חסרונותיה ומגרעותיה של 'בני ביתו', ולא פסיק פומיה מלמנות 'שבחיה'... בזה אחר זה. נענה אליו רב"צ ואמר לו, הינך מזכיר לי את היהודי שנכנס לטרקלינו של עשיר העיירה, תחב אפו לתוך פח האשפה והחל זועק זעקה גדולה ומרה, אוי, אוי, ריח נורא שורר כאן בבית, וכי לזה 'ארמון העשיר' יקרא, עד שבא החכם ואמר לו, מדוע שקוע ראשך בתוככי פח האשפה, הוצא ראשך משם, ובא עמי לחדר האורחים, ותשבע בדשן נפשך לרוב פאר והדר וריח בשמים הטובים... כיו"ב לעניינך, מדוע תשקיע ראשך בחסרונותיה, ותזעק איני רואה לנגד עיני אלא אשפה ודברים רעים, פתח ראשך ועיניך - הבט על מעלותיה ותמצא רוב נחת ועונג, ויתרבה השלום בביתך.

ועל דרך זה ינהג כל אדם להרגיל עצמו שאינו מביט בחסרונות אחרים כי אם במעלותיהם, ועל ידי זה ינהגו בו מן השמים במידה כנגד מידה שלא יביטו אלא במעלותיו...

לג. הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בניהו שם) דקדק הטעם ששינו חז"ל בלשונם, שבתחילה נקטו 'לכף זכות', וסיימו 'לזכות' ולא אמרו 'לכף זכות', ומבאר עפ"י מה דאיתא בספרי קדמונים לבאר מה שנאמר (תהילים י"א) 'ביום הציל ה' אותי מכף כל איביו ומיד שאול', כי תפיסה בכף אינה חזקה כל כך כמו התופס ב'יד', וכלומר שהיה נתון בידי שאול יותר ממה שהיה לגבי שאר אויביו, עפ"י מבאר בזה הלשון: ולזה אמר כל הדין את חברו לכף זכות, ר"ל אפילו שהוא לא דן אותו לזכות גמור הרומז לתפיסת הידים, אלא דנו לזכות קטן שהוא נגיעה בעלמא שדומה לתפיסה בכף, אפילו הכי זוכה כי מן השמים או אחרים ידונו אותו לזכות דהיינו זכות בסתם שהוא זכות גמור. עכ"ל. ואולי הביאור בדבריו, כי לפעמים קשה לו לאדם לדון את השני לזכות לגמרי, ובפרט באופן שהמעשה נראה לחובה, אך הקב"ה מבקש מהאדם שיעשה מה שבידו, אם אינך יכול לדונו 'לזכות' אזי לכל הפחות תדון אותו ל'כף

זכות אף במקום שהיה נראה בעיני אדם כחובה, ומסיימים שם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות.

ובן איתא בדרושי הצ"ח (דרוש כ"ג לשבת תשובה, סוף אות ה), וז"ל. על כן הירא את דבר ה' יקבל עליו מעתה בלב שלם ואהבת לרעך כמוך, ולדון את כל האדם לבפ זכות, אז יזכה שיעבירו לו על כל פשעיו ואין צריך לא סיגופים ולא תעניתים כי המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

איש לרעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו בפרשתן (יז ה), 'כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך', וביאר האר"י הק' זי"ע (לקושי תורה ד"ה כי יפלא) עפ"י מה שאמרו חז"ל (בוהר חדש ובמדרשות ע"פ כרו לי זדים שיחות) שאלו מלאכי השרת להקב"ה, רבש"ע, כתבת בתורתך (ויקרא יז יג) 'ושפך את דמו וכסהו בעפר', וכאן [בחורבן ביהמ"ק] כתיב (תהילים ע"ג) 'שפכו דמם כמים' - בלא כל כיסוי - וזהו כי יפלא ממך בין דם לדם. כתבת בתורתך (ויקרא כב כח) 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', וכאן כתיב הבנים נשחטים וכו' - וזהו בין דין לדין. כתבת בתורתך (ויקרא יד לו) 'וצוה הכהן ופנו את הבית', וכאן 'וישרפו בית האלקים וכו' וכל כלי מחמדיה להשחית' (דברי הימים ב' לו יט) - זהו בין נגע לנגע. אמר להם הקב"ה - דברי ריבות בשעריך, כלום יש שלום בעולם, הואיל ואין שלום אין כלום לך.

ובך מבארים משם הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע על המשנה באבות (ב א) 'דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים', וכה ביאורו, דע מה למעלה - ההנהגה שדנין את האדם 'למעלה' הוא 'ממך' - הכל תלוי בהנהגת האדם עצמו, 'עין רואה' - אם תראה תמיד רע על אחרים, שבכל עת לא יעמדו לנגד עינך אלא החסרונות וחלק הרע שבהם, כך גם למעלה יראו תמיד רק את החסרונות שבך... 'ואוזן שומעת' - אם אתה שומע על אחרים דברים רעים כך למעלה אוזן שומעת עליך מקטרגים ח"ו. 'וכל מעשיך בספר נכתבים' - אם לא תשכח את הצער שחברך ציער אותך או עשה לך רעה, והכל נכתב על לוח לבך לזכרון, כך למעלה לא ישכחו אפילו דבר אחד ממעשים הרעים שעשית, על כן, יראה כל

זכות... תאמר בלבבך שהגם שאין הצדק עמו לגמרי אבל מעט צדק יש במעשיו... וכאשר האדם עושה מה שביכולתו הקב"ה מקבל אותה 'מנחת עני' ומחשיב זאת כאילו עשה הכל וכאילו דנו 'לזכות' ממש, וכבר נותנים לו שכר משלם לדונו לזכות גמורה.

לד. בפי העולם שגור לומר, שבחודש אלול אף דגים שבים זוחלים ורועדים מאימת הדין. בטוב טעם ביאר כ"ק האדמו"ר ממאדז'יץ זצוק"ל, עפ"י דברי הגמרא (ע"ז ד.) המבארת מה פרנסתם של דגים שבים, 'גדול בולע את הקטן', ש'מאכלם' של הגדולים - לאכול את הדגים הקטנים והחלשים מהם... ואף שזוהי פרנסתם עפ"י הסדר שהעמיד להם הבורא יאחזון רעד בבוא אלול... ומהם נלמד, אף מי שיש בידו לומר שלצורך פרנסה וכדו' עליו 'לבלוע' את חברו, הרי שבבוא ימים הללו חיל ורעדה יאחזון.

לה. ידוע על צדיקי הדורות אשר היו מכתתים רגליהם בעצמם לקבץ מעות לחלקם לעניים בלא לחוס על כבודם ומעמדם, וכן היה נוהג הרה"ק רבי יענקל'ה מפשאורסק זי"ע, פעם אחת לאחר שחיזר על הפתחים מעד ונפל ונחבט ביותר, מיד פתח וסיפר, מעשה בעשיר גדול שעבר על אחד מחוקי המלכות ונתפס בקלקלתו ודנו אותו וענשוהו שעליו לקבל חמישים מלקות, מה עשה אותו עשיר, הלך בסתר אל הממונה להלקות ושיחד אותו במעות הרבה לבל יעניק לו מתנת ידו בכח ובחוזק מכות המשברות את כל הגוף, רק יעשה עצמו כאילו הוא מלקהו (כלומר שיניף את השוט בחזקה ויניחהו על גבו בניחותא), סבר הממונה וקיבל, וכך עשה, היה מצליף השוט באוויר עד ממש סמוך לגבו כשהוא מונה אחת, שתיים וכו', אבל, בהגיעו למכה האחרונה נתן לו מכה נאמנה 'כמו שכתוב' בכל כוחו... שאלו העשיר, מאי האי, והרי שלימת לך ב'מיטב' שלא תכאיב לי, השיב לו הממונה, רציתי להראות לך ממה

זכות... תאמר בלבבך שהגם שאין הצדק עמו לגמרי אבל מעט צדק יש במעשיו... וכאשר האדם עושה מה שביכולתו הקב"ה מקבל אותה 'מנחת עני' ומחשיב זאת כאילו עשה הכל וכאילו דנו 'לזכות' ממש, וכבר נותנים לו שכר משלם לדונו לזכות גמורה.

באר הפרשה - פרשת שופטים

לצאת למלחמה (ברצונם כי עז לזכות למות על קידוש ה', כמו שאמר ה'מגיד' לבית יוסף 'אם תזכה תמות על קידוש ה', עיי' מגיד מישרים פר' מקץ מהרו"ק), ומדוי עצתם - 'יפקיר 'בעל הבית' את ביתו החדש או את כרמו, ומותר לו לצאת למלחמה, אף זה אשר ארש אשה ולא לקחה יבוא ויאמר הרי אני מגרש את האשה ומעתה אצא למלחמה... וכל זה כדי שיוכל למות על קידוש ה', אדם בזה אבן 'כדאי הוא שימות', כי מסירות נפשו כזו הבאה לו על חשבון יהודי אחר לו - שמגרש את האשה עבור זה, אינה בכלל הקדושה (ויסוד הדברים מבואר כבר בחתם סופר ד"ה נק').

יה"ר מלפני אבינו שבמים שנוכה להתקרב אליו בעתים הללו, לישב בבית ה' כל ימי חייו, ולפעול פעולות טוב לנו ולנפשנו בתשובה תפילה וצדקה, כוח"ט לנו ולכל ישראל בספשלצ"ג לאלתר לחיים טובים ושלום.

ללמד על 'מצוות היום' להיות כאיש אחד בלב אחד לו, ובהכנה לקראת הימים הנוראים.

בפרשתן (כ ה-ז), 'ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה'. וברש"י פירש על הכתוב באיש אשר ארש אשה ולא לקחה פן ימות - 'שאם לא ישמע לדברי הבהן כדאי הוא שימות', וצריך ביאור, מדוע כתב רש"י דבריו הללו דייקא במי שארש אשה ולא אצל הבונה בית חדש או נטע כרם (הכתובים תחילה). ומבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, כי עפ"י אמת יש עצה אף לאלו שבנו בית ונטעו כרם - אם חשקה נפשם

ניצלת... ועד כמה עליך להכיר לי טובה שלא קיבלת עוד ארבעים ותשע כאלו... סיים הרה"ק ואמר, הנה הצדקה היא התריס ומגן בפני כל פורענות, ורצו מן השמים להראות לי מאיזו פורענות גדולה ניצלתי בזכותה, על כן גזרו עלי ליפול, וממכה זו אלמד עוד כמה וכמה מכות כאלו הייתי צריך לספוג...

לו. אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע היה 'עובד' גדול שהיה 'טוב לשמים' אך לא היה מיטיב לבריות כלל, קרא לו רבו ואמר לו, הנה הכתוב אומר בפרשתן (כ יט) 'כי האדם עץ השדה', והדמיון שבין האדם לעצי השדה, כי כמו עצי השדה, אף העץ שהוא גדל ביופי והדר לשם ולתפארת - אם אינו נותן פירות אינו כי אם 'אילן סרק', ואינו נחשב ולא כלום, כיו"ב האדם, אף אם יתעלה בתורה ועבודה אם אינו נותן משלו 'פירות' לאחרים הרי הוא כ'סרק'... לז. באחד ממסעותיו הזמן רבי ישראל סלנט'ר זצ"ל לסעוד את סעודות בבית אחד מתלמידיו העשירים, התלמיד הקדים וסיפר לרבו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה, והמבשלת במטבחו היא אשה אלמנה כשרה וצנועה, וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועיניה פקוחות על כל דבר, כלילי שבתות עורכים סעודה גדולה, משמיעים דברי תורה ומזמרים זמירות שבת, וכך מאריכים בשלחן עד שעה מאוחרת בלילה, כיאה לכבודה של שב"ק.

לאחר ששמע הרב את כל פרטי הליכותיו, ניאות לבוא לסעוד אצלו, אך בתנאי אחד - שכל הסעודה תנוהל על פיו, ושסעודת ליל שבת תארך בשעתיים פחות מבכל שבוע... התלמיד תמה על 'תנאים' אלו, אבל מפני כבוד רבו קיבל את הדברים. ואכן, בהגיע הזמן קידש רבי ישראל על היין, וערך את הסעודה מתוך דברי תורה קצרים, כשהוא מבקש שייגישו את המנות בזריזות. מקץ שעה קלה כבר הוגשו המים האחרונים, ובירכו ברכת המזון.

לאחר ברכת המזון שטח התלמיד את אשר על ליבו בפני רבו, ואמר לו ילמדנו רבינו מה פסול מצא בי ובהנהגתי עד שהפך כל סדרי בראשית, לא השיב לו דבר אלא ביקש ממנו לקרוא לאלמנה המבשלת, ובבואה ביקש מעמה 'סליחה ומחילה' על שהטריח אותה בהגשת המנות בזריזות ובלי הפסק כפי הרגלה בכל שבת. השיבה המשרתת, ברכות ינוחו על ראש הרב, יהי רצון לשבת הבאה כן... כי בכל שב"ק גומרת אני את מלאכתי באישון ליל, וכשאני חוזרת לביתי הנני מוצאת את ילדי הרכים כשהם נמים כבר את שנתם, אבל היום, בזכות הרב אחזור עתה לביתי, אקדש לילדיי, ואסעד עמם את סעודת השבת בצוותא. ובזה הוכיח רבי ישראל את תלמידו, כי האף אומנם שהנהגתו בקודש להאריך בסעודות השבת הנהגה טובה היא, אבל אם היא באה על חשבון משרתת אלמנה הנאלצת לוותר על משאלות ליבה בכדי להביא טרף לביתה, לא טוב הדבר, עשה זאת לאחר ברכת המזון... ועתה הבה נשב יחדיו ונזמר לאלוקינו עד אור הבוקר...